

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמינים

פרשת יתרו

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאוצרות אמונים

לפי זה מובן: אחר הצויה הראשון חשש משה לרדת, שמא מתוך שעליו ללכת במתינות כדי היוצא מבית הנסות, לא יספיק לשוב להר עד עת קבלת התורה. רק לאחר שהצטוו בשנית: "רד וגלית", נעשה דינו כיצא על מנת לחזור שמתר לו לרוץ ביציאתו, ולכן שוב לא חשש פן יתעכב מלשוב.

ד"ר שמעון

'ברוך שלא עשני גוי' בעשרת הדברות

"אנוכי ה' אלוקיך" (כ)

מדרש פלאה דיוע הוא: "בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא 'אנוכי ה' אלוקיך' מיד אמר משה: 'ברוך שלא עשני גוי'. להלן נביא שלושה הסברים שנאמרו על מדרש זה:

א. רבי יהודה אסאד פרש זאת על פי הסברו של הפ"ח (א"ח מו ב) לספר שאנו מברכים בברכות השחר בלשון שלייה: 'שלא עשני גוי', ולא בלשון חיוב: 'שעשני ישראל', כיון ש: 'נח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא' (ערוני ג ב) לפיכך לא ראוי לברך בלשון 'שעשני'.

לפי זה נבין אף לענינו, כי חכמי המדרש כונו לישיב תמיהה העולה בפתוב שלפנינו, ולבאר מדוע לא נאמר: 'אנוכי ה' אלוקיך' אשר בראתה, שהרי בראית האדם קדמה ליציאת מצרים. על כן הביאו את מאמר משה: 'ברוך שלא עשני גוי' - וכפי שבבכרה זו נמנעים אנו מלברך 'שעשני' כיון שצ"ח לו לאדם שלא נברא, בפרסוק זה לא נאמר 'אשר בראתה'.

ב. רבי שמחה בונם סופר, רבה של פרשבורג, פרש זאת על פי מה שהביא רש"י בפסוק שלפנינו בשם המדרש (שמו"ר מנה), כי בשעה שעשו ישראל את העגל בקש הקדוש ברוך הוא לכלותם ואמר למשה (שמות לב ב): 'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול', אך משה למד עליהם זכות ואמר: צוית בתורתך 'אנוכי ה' אלוקיך' - בלשון יחיד, 'לא להם צוית... אלא לי לבדי'.

לזאת רמז המדרש: שמע משה שהצטוו ישראל 'אנוכי ה' אלוקיך' בלשון יחיד, ושמח שבכך יהיה גידו ללמד זכות על ישראל. לכן אמר מיד: 'ברוך שלא עשני גוי', שבכך שאלמד זכות על ישראל לא יתקם ביי' 'ואעשה אותך לגוי גדול'.

ג. רבי צבי הירש מייזליש רב דקהילת 'שארית ישראל' בשיקגו, פרש זאת בדרך צחות על פי מעשה: בעת שהסתופר רבי משה ליב מסאסוב בצלו של המגיד ממזריטש, פגש פעם את רעו בעל 'קדשת לוי' שהיה בחוש וחלש, ואמר לו: 'לא לחנם אומר אני את ברכת 'שלא עשני גוי' בשמחה ובהתלהבות יותר מר, שכן אלו אני הייתי גוי, אזי הייתי גוי בריא וגבה קומה. לגעמ זאת מר, גם אלו היה גוי, הלא היה זה גוי כחוש ודל...'

כיון שבמפתח תורה התרפאו כל החולים (במדב"ז א) מיד עמד משה וברך עם ישראל בשמחה יתרה: 'שלא עשני גוי', שכן אינה דומה ברכת 'שלא עשני גוי' של חולה, לזו של אדם בריא. דברי מהר"א: 'חשב סופר' שבועות; שית 'מקדשי השם' ח"ב, ד"ר זקב עמ"א

פרש סגנונם של ישראל רבי לוי יצחק מברדיטשוב:

אדברה, מהאפן שהציע הקדוש ברוך הוא את התורה לכל האמות, מוכח שבחר דוקא בנו, שהרי במדרש (ילקוט דברים רמז תתקמא) מבאר שגלה ה' לכל אמה דוקא את המצוה המנוגדת לאפיה, ורק לנו גלה את גדל רוממותה כדי שנקבלה באהבה. הרי שהתורה הצעה לאמות העולם רק כדי שלא יתנאנו בנו על זכותנו.

קדשת לוי' אבות ב ו

מקור למנוי 'מקריא' בתקיעות

"יהי קול השופר הולך וחסק מאד משה ידבר והאלקים יענו בקול" (ט יט)

מפסוק זה הביא רבי שלמה קלוגר רמז לדברי הרמ"א בהלכות ראש השנה (א"ח תקפה ד) כי יש למנות אדם שימקריא לפני התוקע את סדר התקיעות; דויעים דברי רבנו סעדיה גאון (אבודוס; טעמי התקיעות) שהתקיעות בראש השנה, הן לזכר מעמד הר סיני שלזה בתקיעת שופר, כדי שנתעורר ביום הדין למשל על עצמנו את הכרזת אבותינו: "נעשה ונשמע". וכשם שבמעמד הר סיני שופר הקדוש ברוך הוא את משה בתקיעתו, פכתוב: "משה ידבר" - ומקריא את התקיעות, והאלקים יענו בקול, כך גם אנו, כדי שתעלה תקיעתנו לרצון, עלינו לעשותה בשנים - ה'מקריא' ידבר, והתוקע יענה אחריו בקול השופר.

תקמת שלמה א"ח תקפה ד

ענינת 'אמן' - המלכת ה'

"ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה" (ט ח)

ראשי התבות: "ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה" הם בגימטריה צ"א בגימטריה של 'אמן'. כפי שבשעת מתן תורה המקלנו את הקדוש ברוך הוא עלינו בקבלת על מצוותיו, כך בענינת אמן אנו ממליכים את הקדוש ברוך הוא, כדברי המבאר (שבת קט ב): 'מאי אמן? אמר רבי חנינא: א-ל מלך נאמן', ופרש רש"י (שם): 'כך מעיד על בוראו שהוא א-ל מלך נאמן'.

שמן הסאור; 'בית נבונים'

ריצה ביציאה מבית הכנסת

"ויאמר ה' אל משה רד העד בעם; ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות... ויאמר אליה ה' לך רד וגלית... ויד משה" (ט כא-כג)

מפני מה לא ירד משה מן ההר עד שהצטוו על כך פעם נוספת?

פרש המקדל רבי שמעון חיים נחמני ממו"דנה:

בשילוח ערוך: (א"ח צ יב) נפסק: 'מצוה לרוץ לבית הכנסת... אבל כשיצא מבית הכנסת אסור לרוץ'. ומוסיף המגן אברהם (ס"ק כו): 'אבל אם יוצא על מנת לחזור מצוה לרוץ כדי שיחזור מהר'.

אין אומרים שירה על נסי חוץ לארץ

"ישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולבני ישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים" (יח א) מאחר שכבר כלל הכתוב: "את כל אשר עשה אלקים...", מדוע שנה ופרט "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים"?

פרש רבי שלמה בוכנר רבה של פינטשוב:

במבאר (ערכי ב) אמר כי "אין אומרים שירה על נס שבחצה לארץ", ופרש מהרש"א (ח"א שם): בארץ ישראל הנסים באים מאתו יתברך בכבודו ובעצמו (נברים א ב), ולפיכך ראוי לומר עליהם הלל, אף בשאר הארצות אין הם נעשים אלא על ידי שליח או מלאך.

אף כאן, כיון שבקש יתרו לומר שירה על הנסים שנעשו לישראל בחוץ לארץ, פכתוב (להלן פס י): 'ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים...', על כן הוסיף והדגיש: "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים" - הקדוש ברוך הוא בעצמו חולל את הנסים לישראל, והרי הם נפסים שבארץ ישראל שאומרים עליהם שירה.

תקול שלמה

'ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו'

"ויספר משה לחתנו... את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצאם ה'; ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים" (יח ח; י)

יש להבין: אחר שכבר שמע יתרו על נסי מצרים (לעיל פס א'), מפני מה לא הודה עליהם עד ששב משה ותאמר באזניו?

באר ה'חם סופר:

במסכת תענית (כה ב) מבאר, כי המתפלל על הצרה ונענה מיד, אותו היא שלא באה עליו הצרה אלא מתוך חביבותו, מפני שהתאנה הקדוש ברוך הוא לתפלתו. אף כאן, גם לאחר ששמע יתרו על הנסים שארעו לישראל ביציאתם ממצרים, בקש משה להוסיף ולתאר בפניו את חביבותם היתרה של ישראל לפני הקדוש ברוך הוא. על כן ספר לו את: "כל התלאה אשר מצאתם בדרך", שבדאי לא באה עליהם משום שחפץ ה' להענישם, אלא מתוך שהתאנה לתפלתם. ונראה שכן: "ויצאם ה' - מיד כשסימו להתפלל, פכתוב (לעיל טו) 'מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו'. שבח גדול שפנה, הוא שגרם ליתרו לקום ולהודות לה'.

בכך נבין את שמשבחים אנו בתפלת שחרית, אחר תאור נס קריעת ים סוף: "ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו", כלומר, אהבת ה' לישראל התגלתה בשעת קריעת ים סוף, בכך שענה להם ה' מיד "בעת שועם אליו".

חם סופר

'אשר בחר בנו מכל העמים'

"היייתם לי סגלה מכל העמים" (ט א)

כל בקר אנו משבחים: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", אך יש להבין, שהרי במבאר (ע"ב ב) מבאר כי בתחלה הציע הקדוש ברוך הוא לכל האמות לקבל את התורה, ונבחרה זו מוכיחה לכאורה כי לא בנו בחר מלכתחלה, אלא בחר.

עצמרתה של ענינת אמן

ביום ראשון י"ט בשבט, יחול יומא דתולולא של האדמו"ר רבי שמואל מסלונים,

וכך כתב על כחה של ענינת אמן בספרו 'דברי שמואל' (וישלה):

"העונה אמן בכל כחו הרי זה חשוב מאד, עד שקורעין גזר דינו (שבת קיט ב) כי אינו דומה חץ זוטר שיורים בקשת לפצצה המועפת בתותח גדול".

ברכות השחר! בקול! בכונה! בחרותא!

קְרִיאַת שְׁמַע - פַּרְשָׁה רִאשׁוֹנָה (ז)

חזק יסודות האמונה

אחר שקבלנו על עצמנו על מלכות שמים בפרשיות קריאת שמע והתחננו להשמידנו לה' יתברך בכל לבנו, בכל נפשנו ובכל מצינו, מצוה ואמנו התורה להוסיף שמירה קבלה זו באמצעות מצות תפילין של יד ושל ראש ומצות מזוזה, כדי שבאמצעותן נרחם ונתקדש ונצטרך ונזכור בכל מעשיו לשם שמים: אף מצות אלו הן בכלל קבלת על מלכות שמים (ישע"י תשובה: ש"ג אות כב), שכן באמצעות מצות תפילין של יד אנו משפיעים את תאוות הגוף - נגנז 'בכל נפשך', בתפילין של ראש את המחשבות - נגנז 'בכל לבבך' ובמזוזה את מוננו וקנינו - נגנז 'בכל ארך' (פס"מ מלכ"ם דברים יח.).

מֵהוּת מִצּוֹת הַתְּפִלִּין

הָרִאשׁוֹנָה בֵּין מִצּוֹת אֵלּוּ הִיא מִצַּת הַתִּפְלִין. בְּתוֹךְ בְּתֵי הַתִּפְלִין נִצְטוּיָנוּ לְהִנִּיחַ אֶת שְׁמֵי פְרָשִׁיּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע הַמִּבְטָאוֹת אֶת הָאֲמוּנָה בְּאֲחִזָּתוֹ וּבִזְכָּרָתָהּ עַל יִתְבָּרָךְ, וּבִדְכוּף אֶת שְׁמֵי פְרָשִׁיּוֹת: 'קִדְשׁ' וְיֵהִי כִי יִבְרָא (שְׁמוֹת י"א-טו) הַמִּבְטָאוֹת אֶת הָאֲמוּנָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם מֵעַבְדוֹת פְּרַעָה לְעַבְדוֹת ה'.

שְׁמֵי אֲמוֹנוֹת אֵלוֹ הוּא הַיְסוּדוֹת שֶׁלִּיהֶן מִשְׁתַּתֵּת הַתּוֹרָה כְּלָה. קִשְׁרֵיהֶן עַל הַיָּד וְעַל הָרֹאשׁ, כְּגַד שֶׁנִּי מִכֵּיז הַמַּחֲשָׁבָה. הַמֶּח וְהַלֵּב, הֵנָּה 'אוֹת' שֶׁבְּאַמְצִיעוֹת נִזְכָּר תָּמִיד לְשֹׁמֵר וְלִקְיָם אֶת מִצְוֹת ה', לְהִשְׁתַּעֲבֵד לוֹ בְּכָל מַעֲשֵׂיו וּמִשְׁכּוּבוֹתָיו וּלְהִתְרַחֵק מִהֶעֱבָרוֹת ('עִפ' מִבְּנִי' וְר"י בְּכּוֹר שׁוֹר שְׁמוֹת י' טו; סֵפֶר הַחֲנוּךְ תַּכ־חֲכב).

וְכִּי מִבֶּטֶא זֹאת הַמִּבְּנִים ב'דַּחֲזָקָה' (תפלין ד כה): 'תפלין קדשתן גדולה היא, שכל זמן שהתפלין בראשו של אדם ועל זרועו, הוא עניו וירא שמים, ואינו נמשך בטחוק ובשיחה בטלה, ואינו מהרהר מחשבות רעות, אלא מפנה לבו בדברי האמת והצדק. לפיכך צריך אדם להשתדל להיותו עליו כל היום, שמצותו כך היא'.

בספר ההנוף, (תכא) באר: האדם הנו חמרי מטבעו ועל כן נמשך הוא תדיר אחר התאוות. לשם כך נטע בו ה' את הנפש הרחוקת כדי שתמנענו מהלגרר אחר תאוותיו כסוס וכרדר. אלא שענין זה מליי בכחה של הנפש הרחוקת כפי עבודת האדם. לפיכך צניי הבורא יתברך העמיד שומרים וסיומים שחוקהו, אלו הן התהורה, הציצית והתפלה; שעל ידי עולה זכרון הבורא על כל האדם בכל עת.

קְשִׁירֶתָן כָּאוֹת עַל יְדִינוּ וּבֵין עֵינֵינוּ:

בַּמִּדְבָּר (דברי [ליברמן] ואחנתו) מְבַטֵּאת מוֹהֲתָה שֶׁל מִצּוֹת הַקְּשִׁיּוּה בַּדְּבָר מִשְׁלֵ: אֲדָם הוֹיָא לְדָרֵךְ וְסוֹחֲרֵה בִּידוֹ, מִתְרָא מִיּוֹד מֵהַמּוֹכֵסִים שְׂמָא תִּפְסוּהוּ וְיִטְלוּ מִמֶּנּוּ מִסּ בָּהוּ לִמְלֶכֶךְ. אִם יִשְׁחוֹתֵה קִלְקָל מִיַּעַב עַד סוֹחֲרוֹתוֹ, אִינוּ יָרָא מֵהֶם, שֶׁכֵּן אִישׁ לֹא יִתְּנֵה מִסּ מִתְּמַלְקָה. כִּי אִם אֵנָּה, כֵּל וְמוֹ הַתְּפִלּוֹת עֲלֵינוּ, אִינוּ רְאִים מֵהַמְּסַלְּטִינִים, שֶׁכֵּן הַתְּפִלָּה הֵנּוּ כְּחוֹתֵם הַמּוֹכִיחַ שֶׁכֵּל מַעֲשֵׂי־נוֹרָא לֹא־שִׁמְיָם.

בטוי לדבר אנו נותנים אף נבסח ה"הי רצון הקודם להנחת תפלין: "ומשפיע מצות תפלין ומשפיע עלי להיות לי חיים ארוכים ושפע קודש ומחשבות קדושות בלי הרהור חטא ועון כלל ושלא יפתנו ולא תגרה בנו יצר הרע ויניחנו לעבוד את ה' כאשר עם לבבנו".

האבן־בנאל (ואתחנן) הוסיף ובאר כי קושר התפילין אינו ענין סגולי גרידא, אלא מוסיף הוא לסמוך שעושה אדם שתי תפילות בנטיילת תרופות סמימות, כדי שייזכר לבלוען. כך האדם המבין יודע כי ידעת הבורא, אהבתו ושעבודתו אינן חיצוניות, תבקר זה פתח התלמוד כל חמיו הרמב"ם, קושר קשרים על ג' ועל ראשו כדי שייזכר זאת בכל תלמודו. וכן כתב 'פני מנחם' (ואתחנן שער א): קושרים אנו התפילין על ידינו לזמן שאנו אסורים וקושרים מתח ממשלת ה' (תבקר ומצותו, ואל לנו להניע: ד' ורגל אלא רק לעשות מצוות, וחלילה לא לדבר עברה.

מַעֲלַת הַתְּפִלִּין וּקְדֻשָּׁתָהּ

מה רבה היא קדשת התפלין עד שאמרו בגמרא (ברכות ו א) ששכח כל אף הקדוש ברוך הוא מניחן, כסמל לקשר המיוחד שבינו ובין כנסת ישראל. אף לאחר חטא העגל הראה הקדוש ברוך הוא למשה את קשר התפלין שלו, להורות לו כי הקשר בינו לבין ישראל אינו בנתוק (ראה דאשתי חכמה, שער הקדשה פ"א אות מט; 'מורת משה' לחת"ס ב.א.).

הַתְּפִלִּין הֵנּוּ פֶּאֶר לְיִשְׂרָאֵל, כְּפִי שֶׁדָּרְשׁוּ בַּמֶּקְרָא (בְּרֻכּוֹת א) מִן הַפְסֹק (יִחוּזְקָאל כ"ז):
 "פֶּאֶרָךְ חֲבוּשׁ עֲלֶיךָ", אֵף שֶׁמֶן: 'טֻטָּה' - לְשׁוֹן תְּכָשִׁיט (שַׁבָּת נא) מַלְמֵד עַל קָדְ, שֶׁהוּ
 כְּתֻבֵּיט לְיִשְׂרָאֵל (הַכֹּתֵב וְהַבְּלָה' שְׁמוֹת לז).

עבדה זו אמורה לגרם לנו שמחה עצומה בהנחתו, וכבר ספרו על הנה"ך אברהם מטשענב, כי פעם נשאל מפ' ידיו הקרוב, תלמיד חכם מפלג: "הלא שנינו עובדים את ה' והגוים בתורתו ללא עת, מדוע זיכור דוקא אתה שיתפרנס שמך פד"כ?" במקום תשובה שאלו רבי אברהם: "האם יכול אתה להזכיר במארה המטמח ביתור בת"ק?" הורה הידיד לטפסוף את כנות: "אכן, כן, היה זה כשהורחמי פעם עשרת אלפים רבל בבת אחת". "דע לך", גלה רבי אברהם בהתרגשות, "כי בכל יום, עת פושט אני ירוצי להנחת התפליין ומתהרה בגלז הגזנת שניך, עוד בטרם נחנתי אופקת אותי שמחה הגדולה פי אלף מהשמחה שתארגי..." הבין הידיד את התשובה, ומיום אז ואילך אף הוא קראו "רבי"... (ישישים חכמה עת לה).

מעשה נוסף רבי יחזקאל אברמסקי: פעם נכנס לחדרו "פעל תשובה" שהתחזק בכל המעוות, אף התקשף לקיים את מצות התפילין ממש שלא הבין את טעמה. בקשתו היתה: כי יבאר לו רבת את טעמה. אמר לו רבי: "לא אוכל לבאר לך את הטעם בפרט תניחון במשך חזשש..." הסכים בחיור, אך פעבר חזשש את חזר אל הרב. "למיים נפגש שוב עם רבי יחזקאל. אמר בהיחור: "אחרי חזשש של ענג עילא, כבר לא נותרו לי יותר שאלות..." (מלך בייפר עמ' 309).

מעשה אמונים ספור שבועי על אמן ותפלה

כִּי בֵּיתִי - בֵּית תַּפְּלָה יִקְרָא

מִפָּאָרֵי גְדוּלֵי יְרוּשָׁלַיִם הָיָה הָרֵב הַחֲסִיד רַבִּי נִתְנָאֵל הַלּוֹי רִיזְמָאן זצ"ל, אָבִיו שֶׁל הָאֵי גָאוֹן וְצַדִּיק, רַבִּי יִשְׂרָאֵל צַחֲקֵי הַלּוֹי רִיזְמָאן זצ"ל, מִי שֶׁשָּׂמַשׁ לִמִּים כְּחֹבֵר הַבַּיִץ שֶׁל הָעֵדָה הַחֲדָדִית בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ.

רבי נתנאל ששמש בביתורו את מרן הרב הקדוש בעל חדושי ה"ר"ם ז"ע וזכה לקנות ממנו תורה ודעה, נמנה במקדש בין גדולי חסידיו של נכדו הרב הקדוש בעל 'שפת אמת' ז"ע. בצעירותו התגורר בורשא הבירה, שם קנה לו שם כאחד מחשובי החסידים, ורבים היו משתעשעים עמו בדברי תורה וחסידות.

וְזָמַן מָה לְאַחֵר פְּטִירֵת רַבּוֹ בְּעַל 'חֲדוּשֵׁי הָר"ם', חֲלָתָה אֲשֶׁתוֹ שֶׁל רַבִּי נִתְנָאֵל וְהִנֵּיחָה עַד שְׁעָרֵי מוֹת. כְּפִסְדִּי
אֲנִימֹן הִלָּךְ רַבִּי נִתְנָאֵל לִשְׁאֹל בְּעֶצֶת רַבּוֹ הַגָּדוֹל הַשֵּׁפֶת אֲמַת', וְהַרְבֵּי הוּדָה לוֹ כִּי עָלִיו לַעֲלוֹת לְאַרְצָהּ הַקְּדוּשָׁה.
שֶׁם, כִּךְ הַבְטִיחַ, בֵּא מְזוּרָה.

רַבִּי נִתְנָאֵל לֹא הִמְתִּין אָף רִגְעָה, הוּא מְהֵר לָאֲרֹז אֶת מְטַלְטְלֵיו וְלַעֲלוֹת לָאֲרֶץ הַקֹּדֶשׁ יַחַד עִם זִגְמוֹת הַצְעִירָה וְהַחֹהֶלֶת וּבִתּוֹ הַרְכָּה בְּשָׁנִים. בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ אָכַן הַבְּרִיאָה אֶשְׁתּוֹ וְאָף הָאֲרִיכָה יָמִים.

בְּאוֹתָם יָמִים הָיוּ תַנְאֵי הַחַיִּים בִּירוּשָׁלַיִם קָשִׁים מְנַשָּׂא. אִישׁ לֹא הִכִּיר אֶת רַבִּי נְתַנְאֵל בְּעַת עֲלוֹתוֹ, וְאַף הִדְרִיחַ שְׂעֵדָה לֹו לְמַגּוּרִים לֹא הִיתָה אֲלֵא מִרְתֵּף קֶטַן, חֲשׂוֹד וְטוֹחֹב שֶׁשָּׁכֵן מִתַּחַת לִפְנֵי הַקָּרָקֶע.

למרות הרעב והמחסור ששכנו בביתו, גדול היה אשור של רבי נתנאל על שגה לדרך פפלטיון של מלך, וכל מעשיו נתונים היו אך ורק בתורה ובעבודה. מדי שבוע בבקר של יום ראשון היה יוצא רבי נתנאל מביתו ושם פעמיו לעבר בית הכנסת ששכן ברחוב הסמוך, שם עבד את בוראו במשך כל ימות השבוע, ולא שב לביתו עד צאת יום השחר, כאשר אשתו הצדקת מוליכה אליו את ארוחתו הדלה, אחת ליום.

חֲבֵר נְעוּרִים קָרֹב הָיָה לְרַבִּי נִתְנָאֵל וְשְׁמוֹ רַבִּי יִשְׁעִיָּה פְּרִיבַסָּא. בְּעוֹדָם דָּרִים בְּרִשְׁאָה, רְגִלִּים הָיוּ הַשְּׂנִים
לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ יַחַד בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְחִסְדוֹת, וְטָרַם וּפָרְדוּ זֶה מִזֶּה לְפָנָי עֲלִיתוֹ שֶׁל רַבִּי נִתְנָאֵל לְאַרְץ הַקֹּדֶשׁ, בְּקִשּׁוֹ
ר' יִשְׁעִיָּה כִּי יֵאֵיל לְשַׁלַּח לוֹ בְּהֻמָּה מִכְתָּב שֶׁבוֹ יִתָּר לוֹ אֶת חֵיוֹ בְּאַרְץ הָאֲבוֹת.

כִּמְחֻצֵּית הַשָּׁנָה לְאַחַר עֲלוֹתוֹ הַתּוֹפָנָה רַבִּי נִתְנָאֵל לְכַתֵּב אֶת הַמִּכְתָּב. שְׁבוּעוֹת מִסְפָּר לְאַחַר מִכּוֹן הַגֵּיעַ הַמִּכְתָּב לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁעִיָּה. רַבִּי יִשְׁעִיָּה שֶׁהִמְתִּין לוֹ בְּצִפְיָה דְּרוּכָה הַחַל מִיד לְקוֹרְאוֹ בְּשִׂיקָה.

בַּמִּכְתָּב הָאֶחָד תֵּאָר רַבִּי תַנְחַל בְּצִירִיּוּת אֶת הַחַיִּים הַיְּפִים שֶׁנִּפְּלוּ בַּחֲלֻק מֵאֵל עָלֶה לְאָרֶץ, אֶת הַתְּפִלָּה הַמִּיֻּדָּת שֶׁאֲמֵר זֶכֶה הוּא לְהַתְּפַל בְּרִגְשׁ קֹדֶשׁ, אֶת הַשְּׁעוֹת הָרַבּוֹת שֶׁבֵּן עוֹסֵק הוּא בַּתּוֹרָה וְאֵת הָאֲנָשִׁים הַגְּדוּלִים שֶׁזָּכֶה לְהַכִּיר. בְּשׁוּלֵי הַמִּכְתָּב הוֹסִיף אִי אֶלּוּ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁהִתְחַדְּשׁוּ לוֹ בַּעַת הָאֲחֵרוֹנָה.

פֶּרֶט אֶחָד בְּתוֹךְ הַמִּכְתָּב גַּם לְרֵבִי יִשְׁעִיָּה לְזוּעַ עַל מְקוֹמוֹ בַּחֲסֵר נֹחָת. הוּא שָׁב וְקָרָא אֶת הַשּׁוּרוֹת פַּעַמִּים וְשָׁלוֹשׁ וְהִתְקַשָּׁה לְהֵאמִין.

וְיִקְרָא וְיִשְׁמָעֵל בְּצִיצִים וּבִכְרִים, וְאָף תִּיָּסֵר חִלּוֹנוֹת גְּדוֹלִים, כְּשֶׁלוֹשָׁה מִקְרִים בְּגָבֶם קְבוּעִים בְּכַחֲלֶיהָ. דָּרְכָם נִכְסָם אֹרֹךְ וְאֵוִיר צֶחַ, וּבְעֵדָם נִשְׁקָף נֹפֶה הַפֶּלֶא שֶׁל יְרוּשָׁלַם - הֵרִים סָבִיב לָהֶם....

רַבִּי יִשְׁעִיָּה שְׁהֵיטֵב שָׁמַע עַל תְּנָאֵי הַחַיִּים הַקָּשִׁים בִּירוּשָׁלַיִם, הִתְקַשֶּׁה עַד מְאֹד לְהֵאמִין. אָף בּוֹרְשָׁא עִיר מְכוּרָתָהּ לֹא הָיוּ מְצוּיִים תְּנָאִים שֶׁכָּאֵלוּ אֶלָּא בְּבִתְיָהֶם שֶׁל עֲשִׂירִים וְשׁוּעֵי אֶרֶץ, עַל אַחַת כְּמֹה וְכֹמֶה בִּירוּשָׁלַיִם...

הַיְבָרִים הָיוּ לְחִידָה בְּעֵינֵינוּ, אֲךָ עִם כָּל זֹאת, בְּהִכּוֹר אֶת רֵעֵהוּ כִּי־אֵל שְׁלֵמִים, לֹא חֲשָׁדוֹ בְּשֹׁמֵר. הוּא רָץ צֶפֶה בְּכֻלּוֹ וְעֵינָיו לָרְגֵעַ שָׁבוּ וְתִאֲפָסוּ לוֹ לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַם וּלְבַרֵּךְ בּוֹ, כִּדְ לַחֲזוֹת בְּדִירָה הַמְתָּאֶת בְּמוֹ עֵינָיו. "מִי יוֹדֵעַ", הִשְׁתַּעֲשַׁע רַבִּי יִשְׁעִיָה בַחלוֹם, "אוּלֵי בְּהַמְשָׁךְ אֶעֱלֶה אָף אֲנִי עִם מִשְׁפַּחְתִּי לְדוֹר בִּירוּשָׁלַם".

בְּמִשׁוֹר הַתְּקוּפָה הַקְּרוֹבָה חֶסֶד רַבִּי יִשְׁעִיָּה מִכְסָּפוֹ, וְכִשְׁהַצְטַבֵּר בִּידּוֹ הַסְּכּוּם הַדְּרוֹשׁ, רָכַשׁ מִיָּד כְּרֵטִים הַפְּלָגָה, אֲרוֹז אֶת מַטְלָלָיו וַיֵּצֵא לַדֶּרֶךְ.

הַשֶּׁמֶשׁ קָפְקָה מֵעַל רֹאשׁוֹ כְּאִשָּׁר עֲמָדוֹ רָגְלָיו בְּפֶתַח הָעִיר הָעֵתִיקָה. גּוֹפּוֹ הָדוּבָא מְטִילְטוּלִי הַדֶּרֶךְ הַקָּשָׁה וְהַיְּהָרָפָה שׁוּג לִמְנוּחָה. הוּא קָהָה כִּי יִמְצָא בְּמַהְרָה אֶת בֵּיתוֹ הַנָּאֵה שֶׁל יְדִידוֹ, שֶׁם לִבְטַח יִמְצָא מָסָה מְצֻעַת וְסִיעוּדָה הַגּוֹנָה...

"התוכנל להראות לי את הדרך לביתו של רבי נתנאל?" פנה רבי ישעיה לילד, ורושמי טוהר עינים שנקלע בדרך. הלך, חבשו ברמלקה צחורה ופאותיו מתבודדות בשני צדיי, נצנה בשמחה לבקשתו של רבי ישעיה ורך לפניו בין הסמטאות, עד שהגיע לעבר גום מדרגות צר ותלול שבסופו הייתה קבועה דלת רועה; "שם, מאחורי הדלת למטה, שוכן ביתו של רבי נתנאל", הצביע הילד על תחתית הגרם המדרגות, וחיש מהר נעלם מן העין.

לְבוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁעִיָּה קָפָא בְּקִרְבוֹ. הוּא הֵבִין כִּי הוֹלֵךְ שׁוֹלֵל, וּבִרְגָלִים כּוֹשְׁלוֹת יָרֵד בְּמַדְרָגוֹת הַשְּׁבוּרוֹת. מִשְׁהִיָּע לְתַחֲתִיתוֹן הַקִּישׁ עַל הַדֵּלֶת. הִיא נִפְתָּחָה בְּיַד בְּתוֹ הַפְּעוּטָה שֶׁל רַבִּי נִתְנָאֵל, הַלְבוּשָׁה בְּבִגְדִים בְּלוּיִים.

“היכן רבי נתנאל?”, שאל רבי ישעיה, והקטנה השיבה מיד: “מה הפרוש היכן? בבית הכנסת!”.

הִדְלֵת וְסִגְרָה, וְרַבִּי יִשְׁעִיָּה שָׁם פָּנָיו אֶל עֶבֶר בֵּית הַנֶּכֶסֶת. בְּלִבּוֹ רָגַז עַל רֵעֵהוּ, וַיִּכְרַח תַּכְנוּן מֵהָ יֵאֱמָר לוֹ בַּעֲתָה שִׁינְיָנִשְׁנֵהוּ, אֶךְ כְּשֶׁהִתְקָרֵב לְבֵית הַנֶּכֶסֶת וְקוֹל תְּפִלָּתוֹ הִתְקוֹחַ וְהַמֶּכֶךְ שֶׁל רַבִּי תִּנְאֵל הִדָּה בְּאָזְנוֹ, וַרְבַּע מַעֵט מִכַּסֵּסוֹ. בְּטוֹחַ הִיא כִּי בִפְנֵי יִמְצֵא הַסֵּבֵר הַמוֹנִיחַ אֶת הַדַּעַת.

רַבִּי נִתְנָאֵל הָאָרִיךְ בְּתַפְלָתוֹ עוֹד דְּקוֹת אַרְכּוֹת, וְר' יִשְׁעִיָּה הִמָּתִין מִן הַצַּד בְּסִבְלָנוֹת. אַחֵר שְׁסִים נֶגֶשׁ אֵלָיו וְהֵנִיחַ יָד רַכָּה עַל כְּתָפוֹ.

רַבִּי נַחֲמָאֵל נִנְיָר וְהִסֵּב אֶת עֵינָיו, וּמִשֶּׁהִבְחִין בְּרַעְיוֹ מִשְׁכָּבֵי הַיָּמִים לֹא יָכוֹל הָיָה לְכַלֵּא אֶת הַתְּרַגְּשׁוֹתָיו; "בְּרֹדָּה... מִמֶּיָּה הַמָּוִתִים" - בְּרֹדָּה בְּהַתְּלֵהבוֹת כְּדַת וְכֵדִין. אַחֵר יָצָא מִבֵּית הַכְּנָסֶת וּפָנָה לְהַחֲלִיף דְּבָרִים עִם יְדִידוֹ הַטּוֹב.

”רַבִּי נִתְנָאֵל, מְדוּעַ רַמְתִּינִי? וְנִפְלְטָה הַשְּׂאֵלָה מִפִּי שֶׁל רַבִּי יִשְׁעִיָּה מְבַלֵּי מִשִּׁים לְאַחֵר דְּקָה קֶצֶרָה. ”רַמְתִּינִי? הַתִּמְחֹן וְכָר בְּעֵינָיו שֶׁל רַבִּי נִתְנָאֵל, ”כֵּלָם זֹכֵר אֲתָה אֵי עַפְסֵי שְׂרַמְתִּיךָ”, תַּהֲרֵה. רַ”י יִשְׁעִיָּה מֵהָר לִתְאֵר לֹו אֶת הַצִּפּוֹת הַגְּדוּלוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעַקְבוֹת מַכְתְּבוֹ, וְאֵת הָאֲכֻזָּה הַגְּדוּלָה שֶׁנָּחַל כְּאִשֶּׁר חֻזַּב בְּבִיתוֹ מִטָּל לִנְפֹל.

”רבי ישעיה, אינך מבין...”, הגיב רבי נתנאל כשבת שחוק על פניו, ”הלא הדיקה הדלה שראית אינה מגדירה כבבית? כלל וכלל. ביתי הוא כאן, בבית הכנסת! פה נמצא אני משך כל ימות החול, שקוע בעולמה של תורה ותפלה, שוקד על התורה ועל העבודה. הכנס נא, ר' ישעיה, החזק בידיך סרט מדה ובדקי: האין בבה החלונות נשא? לכסלושה מטרים? שא נא עיניך אל התקרה, האם נמוכה היא? האם אינה מעשרת בצצים ובפרקים?!”

רַבִּי יְשִׁעְיָה שְׁנִפְעָם מִן הָאֲמַת הַזֶּה וְהַנוֹקֵבֶת שִׁצְאָה מִפִּי שֶׁל רַבִּי נִתְנָאֵל, הִנֵּהן בְּמִנּוּד רֹאשׁ שֶׁל הַסֶּפֶמָּה. "אֶחָת שְׁאֵלַתִּי מֵאֵת ה', שְׁבֵת בְּבֵית ה' כֹּל יְמֵי חַיִּי... לַחֲזוֹת בְּנֵעַם ה' וּלְבַקֵּר בַּהִיכּוֹל".

אֲצֻרֹתֵיהֶם אִמְלָא וַיִּשְׁלַח; 'אֲצֻרֹת' יְרוּשָׁלַיִם 'ח' ע"מ תתקז; 'דִּירוֹת' תְּרוּמָה תש"ע

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו. (אגדת הרמב"ם)